

одна в одній позит. ознаки і переборюють свої негат. риси. На думку ж Г. Маркузе, Ю. Хабермаса та Р. Хейлбронера (прихильників т. з. негативної конвергенції), кап. і соц. системи запозичують одна в одній не стільки позитивні, скільки негат. риси.

Є кілька варіантів теорії К.: економічна, політико-правова, К. у сфері ідеології, моралі, сусп. і природничих наук та ін. Прихильники політико-правової теорії К. вбачають у бурж. д-ві посилення соціальних начал, в соц. д-ві — буржуазних. Процес соціалізації бурж. д-ви виявляється у тому, що вводяться елементи планування і держ. регулювання економіки. Це дає можливість нейтралізувати несприятливі наслідки ринкової стихії. Процес лібералізації у соц. д-ві дає можливість позбутися надмірної жорстокості централіз. керівництва. При капіталізмі роль д-ви у керівництві розвитком сусп-ва посилюється, при соціалізмі — зменшується. У результаті створюється єдина гібридна соціально-політ. система, осн. компонентами якої є корпорації, профспілки, що входять до корпоративної системи, і д-ва. В такій системі влада належить «техноструктурі», тобто менеджерам, керуючим, які діють в інтересах усього сусп-ва.

В наш час можна спостерігати практ. втілення теорії К. Підтвердженням цього є різноманітність форм власності і розвиток ринкових відносин, політ. плюралізм, рух по шляху побудови правової д-ви і громадян. сусп-ва в усіх цивіліз. країнах, всебіч. розвиток міжнар. співробітництва, формування єдиних просторів демократії, права, економіки, екології, науки та культури.

2) При дослідженні колект. поведінки концепція, згідно з якою сам собою натовп не сприяє вияву незвичної поведінки. Він лише притягує певні типи людей, і серед нього реалізується поведінка, до якої ті були схильні. *Лит.:* Гелбрейт Дж. Новое индустриальное общество. М., 1969; Гелбрейт Д. К., Меньшиков С. М. Капитализм, социализм, сосуществование. М., 1988; Сорокин П. А. Система социологии, т. 2. Социальная анатомия: учение о структуре сложных социальных агрегатов. М., 1993; Зап. теор. социологии. СПб., 1996. В. І. Тимошенко.

КОНВЕРГЕНЦІЯ (пізн.-лат. *convergentio* — зближення, наближення до одного центру, від *convergere* — наближатися, сходитися до одного центру) — 1) Теорія, що обґрунтовує зближення та злиття двох соціальних систем — капіталізму і соціалізму. Виявила на межі 50–60-х рр. 20 ст. під впливом н.-т. революції і в зв'язку із зростанням усуспільнення кап. в-ва. Поява її була викликана також необхідністю запобігти загрозі глобального ядерного конфлікту між двома соціальними системами, які протистояли одна одній. Найвідоміші представники К.: Р. Арон (Франція), Дж. Гелбрейт, П. Сорокін, У. Ростоу (США), Д. Стрейчі (Великобританія), Я. Тінберген (Нідерланди), Х. Шельський, О. Флейтхсймон (ФРН) та ін.

Сам термін запозичено з біології, де він означає зближення ознак у процесі еволюції стосовно далеких за походженням груп організмів, набуття ними схожої будови в результаті існування у схожих умовах і однаково спрямованого природного добору. Внаслідок К. органи, що виконують у різних організмах однакову функцію, падають певною мірою схожих анатом. форм.

Згідно з ученням прихильників К. екон., політ. та ідеол. відмінності між капіталізмом і соціалізмом згладжуються, і в перспективі обидві системи мають тенденцію до повного злиття (або ж тільки до зближення, як вважали З. Бжезинський та С. Хантінгтон). При цьому дві протилежні соціальні системи запозичують